

Motion till riksdagen

1988/89:K815

av Lola Björkquist och Ingrid Ronne-Björkqvist
(båda fp)

Humaniora och kunskapen om demokratin

”Humanisten måste betsla naturvetarens skenande häst”. Så skrev författaren P C Jersild i en artikel sommaren 1988. Med enkla ord beskrev han hur humanister ständigt tycktes gå runt i cirkel. Nya och nygamla skolor uppstår i varje generation, och den nya skolans främsta uppgift verkar vara att bryta ned den gamla. Efter ett antal år är humanisten tillbaka vid GÅ.

Den naturvetenskapliga framstegsapparaten däremot skjuter upp i himlen. Den materiella maskinen skenar och skulle sedan lång tid tillbaka behövt humanister som kunde hålla i betslet.

P C Jersild delar sina tankar och sin oro med många människor, men alla kan inte formulera dem lika målande.

Vi delar denna oro. Det bygger inte på någon form av teknikfientlighet, tvärtom tror vi att tekniken i framtiden kan lösa många av dagens problem. Däremot måste vi parallellt utvecklas som människor.

Även humanister borde kunna bygga mer på gångna tiders erfarenheter, och få mer tid över till nuet och framtiden. De humanistiska värdena måste få en högre status, så att de kan utvecklas och så småningom genomsyra hela samhället.

Vi lever i ett av världens rikaste samhällen och har möjlighet och borde ha förstånd att förvalta detta ännu bättre. Den materialistiska livssynen, som kännetecknar dagens Sverige, lurar människorna till att tro att huvudsaken i livet är hur den yttre formen ser ut och att den alltid måste ha ett värde i pengar.

Särintressena får ta över helheten, och var och en slåss om att få mest. Då är det inte konstigt om humanioran kommer på efterkälken. Den går inte att mäta på samma sätt som naturvetenskapen. Teknikens landvinningar går att ställa upp i tabeller och diagram och resultaten kan klart beskådas. Nästan alltid finns det köpare och pengarna har eftertraktats.

Humanisterna har glömts bort och de tycks inte själva ha insett *hur* nödvändiga de är för att samhället skall vara i balans.

Undan för undan har avkall gjorts på ärlighet och hederlighet. Avundsjukan och missunnsamheten har tillåtits att breda ut sig. De senaste årens ”affärer” har skyndat på den negativa utvecklingen. Nu kan vi se resultatet. Maktthavare, som borde föregå med gott exempel lånar sig till falska budskap och direkta lögner. Vi har skadat vår yttre och inre miljö, och våra ungdomar släpps fria utan att alltid förstå vad frihet egentligen innebär.

Levnadsregler

Samhället och människorna behöver en grund att stå på med fasta enkla levnadsregler, och en fast förankring i vår demokrati. Annars klarar vi inte

umgänget med våra medmänniskor och humanioran får fortsätta svårigheter att göra sig gällande.

Enligt målbeskrivningarna i skolans läroplan så skall skolan fostra, och i eleverna förankra det demokratiska samhällets grundvärderingar. Enkla levnadsregler skulle tjäna som stöd i detta arbete.

Vi tror att de flesta föräldrar, förskollärare och lärare skulle välkomna detta minimum av gemensamma värderingar, när barnen skall ledas in i vuxenvärlden. Det förutsätter att var och en anstränger sig och lever upp till dem, för att vara goda förebilder. Ett samhälle utan levnadsregler riskerar att styras av för mycket godtycke och ger egoismen chans att breda ut sig.

Sådana levnadsregler kan härledas ur de tio budorden och FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Dessa levnadsregler skulle ingå i förskolans pedagogiska program och tillföras skolans läroplan och innehålla ett minimum av gemensamma värderingar.

Kunskapen om dessa etiska regler borde ingå i baskunskaperna.

Demokratin

Demokratin är aldrig självklar för all framtid. Historiskt sett kan den hitintills betraktas som ett kortvarigt experiment. Den måste återerövas i varje ny generation. Så har inte skett i tillräckligt hög grad de senaste decennierna.

I många länder kämpar människor för att uppnå en bråkdel av de fri- och rättigheter vi har i Sverige. Hos oss rycker många på axlarna och tror sig inte kunna påverka till det bättre. I praktiken så gör alla människor dagligen stora och små val i olika situationer. Alla dessa val leder Sverige åt ett bestämt håll, även om varje steg inte går att direkt urskilja. Våra attityder i umgänget med andra människor påverkar deras attityder och handlande, utan att vi själva märker det. Därför är det viktigt att alla har kunskap om vad vår demokrati innebär och att det är värt all möda att värna och utvecklad den. Det får inte vara en fråga om vars och ens ohämmade rättigheter. Skall demokratin fungera på ett riktigt sätt måste respekten för andra människors fri- och rättigheter ständigt påpekas.

I regeringsformen 1 kap. 2 § står bl.a.: "Det allmänna skall verka för att demokratis idéer blir vägledande inom samhällets alla områden."

Det allmänna borde då se till att en populärversion av grundlagarna får en omfattande spridning i landet.

Kunskapen om varför vi har demokrati och vad det innebär borde också höra till baskunskaperna.

Humaniora

Med enkla etiska levnadsregler och med grundkunskaper i demokrati kan humaniora få en större genomslagskraft. En förutsättning är att den strävar efter att hålla jämna steg med naturvetenskapen, och att humaniora tillåts att inta en större plats i vårt samhälle.

Det är önskvärt att i skolan uppnå en bättre balans mellan naturveten-

skapliga och humanistiska ämnen och att man mer betonar betydelsen av att ha goda kunskaper i etik, svenska och historia.

Mot. 1988/89
K815

Många önskar att naturvetare, på olika utbildningsnivåer, gavs möjligheter till ökande studier i humanistiska ämnen. De sista årtiondena har t.ex. teknologernas utbildning gått mot att samla småpoäng i olika ämnesdetaljer. Därmed går helheten förlorad. Universiteten borde lära ut grunderna och funktionerna. Många detaljer kan man lära sedan ute i arbetslivet. På så sätt blir det i stället plats för mer av humaniora. Inte minst måste kunskaperna i svenska språket förbättras.

Med mer av humaniora i teknologernas utbildning skulle dessa i alla avseenden bli bättre rustade att passa in teknikens roll i samhället.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om humaniora i utbildning och samhällsliv i övrigt,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av etiska levnadsregler i förskolans pedagogiska program och i skolans läroplan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en brett upplagd informations-satsning om våra grundlagar för att stärka demokratin.

Stockholm den 24 januari 1989

Lola Björkqvist (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)